

ROMAN

insan- ların dünyası

İnsanların Dünyası / Человек и Страна / 3166 / 3166 / 3166

Д О К У М Е Н Т А Ц И Я

Yeni
Akademi
Evren
Büyük Çatılı

antoine de saint-exupéry

İNSANLARIN DÜNYASI

Antoine De Saint-Exupéry

Dünya Roman - Öykü

TİMAŞ YAYINLARI | 4370

Dünya Edebiyatı Dizisi | 54

EDİTÖR

Ayşe Tuba Ayman

KAPAK TASARIMI

Ravza Kızıltuğ

İÇ TASARIM

Tamer Turp

1. BASKI

Ağustos 2018, İstanbul

ISBN

ISBN: 978-605-08-2722-4

9 786050 827224

TİMAŞ YAYINLARI

Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi,
Alayköşkü Caddesi, No: 5, Fatih/İstanbul
Telefon: (0212) 511 24 24
P.K. 50 Sirkeci / İstanbul

timas.com.tr

timas@timas.com.tr

   timasyayin grubu

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 12364

BASKI VE CİLT

Sistem Matbaacılık

Yılanlı Ayazma Sok. No: 8
Davutpaşa-Topkapı/İstanbul
Telefon: (0212) 482 11 01
Matbaa Sertifika No: 16086

YAYIN HAKLARI

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir.

İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

29 Haziran 1900'da, Fransa'nın Lyon şehrinde, aristokrat bir ailede dünyaya geldi. Antoine De Saint-Exupéry dört yaşındayken babasını kaybedince bu kayıpla sarsılan aile servetini hızla yitirdi. Saint-Exupéry'nin ilk öğretmeni, kültürlü bir kadın olan annesiydi. Sonrasında İsviçre'de öğrenim gördü. Okulda başarılı değildi, çünkü ilgisinin odağında on iki yaşında tanıştığı uçaklar vardı. On iki yaşındayken bir pilot onu uçağına aldı ve uçurdu. Bu ilk tecrübesinden sonra uçmak hayatının tutkusu haline geldi.

Kardeşi François'nın ölümü onu ve ailesini çok sarstı. Liseyi bitirdikten sonra pilot olmayı çok istediğı halde annesini kırmamak için denizcilik okuluna kaydoldu. On dokuz yaşında mimarlık fakültesine girdi. Yirmi bir yaşında orduya çağırıldı. Eğitimini yarıda bırakıp askere gitti. Bu süreçte Fransız Hava Kuvvetleri'nde teknisyen olarak görev yaptı, pilotluk eğitimi aldı. Ordudan ayrıldıktan sonra Paris'te çalışmaya başladı, ama ticaret yaşantısında başarısız oldu. Bu dönemde eser vermeye başladı.

1926 yılında, posta servisi yapan uçağın pilotu olarak tekrar uçmaya başlamıştı. 1929'da yayımlanan ilk eseri *Güney Postası*'nda burada edindiklerini paylaştı. 1931'de yayımlanan *Gece Uçuşu* adlı romanında Arjantin'de yaşadıklarını anlattı; kısa sürede büyük başarı elde etti ve Femina Ödülü'nü kazandı. Paris'te evlendi. Otuz beş yaşındayken bir uçuşunda uçağı arızalandı ve Tunus'ta çöle zorunlu iniş yaptı, kayboldu. Dört günlük zorlu çöl macerası ardından bir Bedevi tarafından bulundular. İspanya İç Savaşı boyunca Fransız gazetesi adına muhabir olarak görev yaptı. Havacılık alanında birçok buluşa imza attı. Gece uçuşlarını düzenleyen cihazların geliştirilmesine katkı sağladı. II. Dünya Savaşı sürecinde Fransa, Almanya tarafından işgal edilince sağlık durumu el vermemesine rağmen savaşmak için orduya döndü. Fransa yenilince ABD'ye gitti. 1939 yılında yakın dostu André Gide'in ısrarıyla bir pilotun gözünden kaleme aldığı *İnsanların Dünyası* Fransız Akademisi Roman Büyük Ödülü'nü kazandı. 1943 yılında ünlü romanı *Küçük Prenses* yayımlandı. Daha sonra ABD ordusuna katılarak yüzbaşı rütbesiyle Kuzey Afrika'ya gitti. 31 Temmuz 1944'te Marsilya açıklarında denize düşen uçağının enkazı 2000 yılında balıkçılar tarafından bulundu.

Toprak, bize kitaplardan çok daha fazlasını anlatır. Çünkü o bize direnir. İnsansa engellerle sınılandığında keşfeder kendini. Fakat biz buna erişmek için bir araca ihtiyaç duyarız. Bir saban, bir tırmık isteriz. Köylü, toprağı işlerken sırlar çıkarır doğadan yavaş yavaş ve ortaya çıkan gerçek, evrenseldir. Aynı şekilde göklerin aracı uçak da kadim dertlerin içine sokar insanı.

Arjantin'e gittiğim o ilk gece uçuşum, gözümün önünden gitmez hiç; ovaya yıldızlar gibi serpilmiş seyrek ışıklar ve o karanlık gece...

Her biri bu zifiri okyanusun içinde bilincin mucizesini gösterir. Şu hanede birileri bir şeyler okumakta, düşünelere dalmaktadır yahut sırların peşine düşüyordur. Berikinde birileri uzayı inceliyordur belki de, Andromeda takımyıldızının yerini hesaplıyordur. Şuradakin deyse sevişiyordur insanlar. Bu aç ışıklar, yemyeşil kırın her tarafından, oradan buradan ışıldıyorlardı. En mütevazıları, bir şairinki, öğretmeninki, marangozunki bile ışı ışıldı... Bu yaşayan yıldızların arasında kim bilir kaç pencere kapalı, kaç yıldız sönmüş, kaç insan uykuya dalmıştı...

Bir araya gelmek için çabalamak gerek. Kırılarda parıldayan bu ışıklardan birkaçıyla konuşmaya çalışmak gerek.

I. UÇUŞ YOLU

1926 yılıydı. Latécoère şirketine genç havayolu pilotu olarak henüz girmiştim; burası sonradan adı Air France olan Aéropostale'dan önce Toulouse-Dakar hattını başlatmıştı. İşi öğreniyordum burada. Diğer iş arkadaşlarım gibi ben de posta pilotu olma şerefine erişmeden önce acemiliğimi atıyordum. Uçuş denemeleri yapıyor, Toulouse ve Perpignan arasında gidip geliyor, buz gibi bir hangarda meteoroloji dersleri alıyorduk. Hiç bilmediğimiz İspanya dağlarının korkusuyla yaşıyor, bizden kıdemlilere saygı duyuyorduk.

Bu kıdemlileri bazen restoranda görürdük, biraz mesafeli ve asık suratlı olurlardı. Bize yüksek perdeden öğütler verirlerdi. Onlardan biri Alicante ya da Casablanca'dan döndüğünde, yağmurdan sırlıklam olmuş deri ceketiyle geç saatte bize katılırdı ve içimizden biri utana sıkıla yolculuğunu sorardı ona. Onun verdiği kısa cevaplar, o fırtınalı günler, bizlere tuzaklarla, kapanlarla, aniden ortaya çıkan uçurumlar ve güçlü sedirleri köklerinden sökebilecek girdaplarla dolu masalsi bir dünya yaratırdı. Kapkara ejderhalar vadilerin girişlerini korur, ışık demetleri dağ sırtlarını doldururdu. Bu kıdemliler bilgileriyle kazanırlardı saygımızı. Ama zaman zaman onlardan biri geri dönemez ve sonsuza dek saygımızı kazanırdı.

Bury'nin bir keresinde böyle döndüğünü hatırlıyorum, daha sonra Corbièelerde öldürmüştü kendini. Bu ihtiyar pilot gelip aramıza oturmuştu. Omuzları hâlâ az evvel sarf ettiği çabanın yükü altında eziliyor, hiçbir şey demeden ağır ağır yemeğini yiyordu. Uçuş hattı boyunca, bir uçtan bir uca tüm gökyüzünün çürüdüğü, dağların pilota eski zaman yelkenlilerinin güvertelerini döven ipi kopmuş topraklar gibi pisliğin içinde yuvarlanır halde görüldüğü o berbat günlerden biriydi. Bury'ye baktım, yutkundum ve sonunda yolculuğunun zor mu olduğunu sormaya cesaret edebildim. Bury duymadı. Kaşlarını çatmış tabağının üzerine eğilmişti. Böyle kötü havalarda, yarı açık uçaklarda daha iyi görebilmek için ön camdan dışarı doğru eğilirlerdi ve rüzgârın uğultusu uzun süre doldururdu kulaklarını. Sonunda Bury kaldırdı başını, beni duymuş gibiydi. Bir şeyler hatırladı ve aniden gülmeye başladı. Bu gülüş beni şaşkına uğratmıştı, çünkü Bury nadiren gülerdi; bu kısa gülüş onu yorgunluğunun göstergesiydi. Zaferiyle ilgili başka hiçbir açıklama yapmamıştı; başını öne eğip sessizce yemeğini çiğnemeye devam etmişti. Fakat restoranda günlük basit yorgunluklarını atmaya çalışan küçük memurlar arasındaki bu tekdüze havada ağır omuzlarıyla bu yoldaşlar bana tuhaf bir soyluluk sahibi görünüyordu; bu sert kabuklarının altında ejderhayı alt eden birer melek vardı sanki.

Sonunda benim de sıram gelmişti, bir gece müdür odasına çağırttı beni. Bana sadece, “Yarın yola çıkıyorsun,” dedi.

Orada durup müdürün beni kovmasını bekledim. Fakat kısa bir sessizliğin ardından, “Talimatları biliyorsunuz tabii, değil mi?” dedi.

O zamanlar motorlar bugünkü motorların sağladığı güvenliği sağlamıyordu. Sıklıkla hiçbir belirti göstermeden, kırılıp dökülen kap kapağın çıkardığı türden büyük bir patırtıyla birdenbire bira-

kıverirlerdi sizi. Ve sığınacak pek bir limanı olmayan İspanya'nın kayalıklarına doğru taşırlandı. "Burada motorun gitti mi, uçağın da gitti demektir!" derdik. Oysa uçak, yerine yenisi konabilen bir şeydi. Önemli olan kayalıklara körlemesine dalmamaktı. Onun için dağlık bölgelerde bulut denizinin içinden uçmamız yasaktı; bunun çok ağır cezaları vardı. Arıza yaşayan pilot, alçalıp beyaz bulutların arasına dalarsa önünü göremeyip dağların zirvelerine çarpabilirdi.

Bu yüzden, o akşam orada sakin bir ses, talimatların üzerinden son kez ağır ağır geçti:

"İspanya'da bulut denizlerinin üzerinde pusulayla uçmak güzeldir ama..."

Ardından daha da yavaş bir şekilde devam etti:

"...ama unutmayınız, o bulut denizlerinin altında... ebediyet vardır."

Bulutlardan sıyrılıp çıktığınızda keşfettiğiniz o sakin, o eşsiz ve yalın dünya benim için belirsiz bir anlam kazanıyordu. O hoşluk bir tuzağa dönüşüveriyordu. Orada, ayaklarımın altında uzanan o geniş beyaz tuzağı gözümde canlandırdım. Aşağıda öyle sanıldığı gibi ne insanların kıpırdanışları ne bir hengâme ne de şehirlerde işleyen arabaların tıkırtıları vardı. Sadece mutlak bir sessizlik, keskin bir sulhu aşağıdaki. Bu beyaz ökse benim için gerçekte gerçek olmayan, bilinenle bilinmeyen arasında bir sınıra dönüşüyordu. Bense bir kültürün, bir medeniyetin, bir mesleğin merceğinden geçemedikçe bir gösterinin hiçbir anlamı olmadığını anlamaya başlıyordum. Bulut denizlerini dağcılar da bilirdi. Fakat yine de onlar bu masal perdesini keşfetmiş değillerdi.

Müdürün ofisinden çıktığımda çocuksu bir gurur duyuyordum. Benim sıram gelmişti, şafakta yolcuların yükünden sorumlu

olacaktım, Afrika postasından sorumlu olacaktım. Fakat biraz da mahcup hissediyordum. Pek hazır değil gibiydim. İspanya, sığınacak yerler bakımından verimsiz bir bölgeydi; ürkütücü bir arızayla karşılaşp da sığınabileceğim yeri nerede arayacağımı bile bilmemek beni korkutuyordu. İhtiyacım olan bilgileri bulamadan öylece eğildim kurak haritanın üzerine. Bir yandan da yüreğimde mahcubiyetle gurur birbirine karışuyordu. Gece nöbetimi geçirmek için arkadaşım Guillaumet'nin yanına gittim. Guillaumet bu rotada benden önce uçmuştu. Guillaumet, İspanya'nın anahtarını eline veren tüm kilit noktalarını bilirdi buranın. Guillaumet tarafından eğitilmem gerekiyordu.

Yanına gittiğimde gülümsedi:

“Haber aldım. Mutlu musun bakalım?”

Dolaba gidip porto şarabını ve kadehleri aldı, yanıma döndü, hâlâ gülümsüyordu:

“Buna içelim. Merak etme, her şey yolunda gidecek.”

Bu arkadaşım ışık saçan bir lamba gibi güven veriyordu bana. Kendisi çok sonraları Cordillère des Andes ile Güney Atlantik arasındaki posta seferlerinde rekor kırdı. Birkaç yıl önce, işte o akşam orada, gömleğinin kollarını sıvamış, lambanın ışığı altında kollarını bağlamış dururken, yüzünde müşfik bir gülümsemeyle şöyle demişti bana: “Fırtınalar, sis, kar ara sıra canını sıkacak. O zaman senden önce buralardan geçmiş insanları düşün ve kendine sadece şunu söyle: Başkalarının başarabildiğini ben muhakkak başarırım.” Ama ben yine de haritalarımı serdim ve birlikte biraz uçuşun üzerinden geçelim istedim. Lambanın altında eğilmiş, eski bir dostun omuzuna yaslanırken öğrencilik yıllarımdaki huzuru buldum.

Fakat ne tuhaf bir coğrafya dersi almıştım orada. Guillaumet bana İspanya'yı öğretmedi; beni İspanya'nın bir arkadaşı yaptı. Bana ne su haritacılığında ne nüfustan ne de hayvanlardan bahsetti. Guadix'den bahsetti bana; ama aslında Guadix yakınlarında, bir arazinin sınırlarını çizen üç portakal ağacıydı anlattığı. "Onlara dikkat et, haritanın üzerinde işaretlerle yerlerini..." Ve artık bu üç portakal ağacı haritamda Sierra Nevada'dan daha fazla yer kaplıyordu. Bana Lorca'dan da bahsetmedi; onun yerine Lorca yakınındaki basit bir çiftlikten bahsetti. Yaşayan bir çiftlikten... Çiftliğin sahibi kadın ve adamdan bahsetti. Bizden bin beş yüz kilometre uzakta, zamanda ve mekânda kaybolmuş bu çift fevkalade büyük bir önem kazanıyordu. Dağlarının yamaçlarına yerleşmiş, deniz feneri bekçileri gibi yıldızların altında insanların yardımına koşmaya hazır bekliyordular.

Dünyanın tüm coğrafyacılarının göz ardı ettiği detayları, unutuldukları, anlaşılamadıkları köşelerinden çekip çıkarıyorduk böyle böyle. Çünkü Ebro Irmağı'yı yalnızca coğrafyacıları ilgilendiren, büyük şehirleri sulayan o ırmak. Mortil'in batısında otların arasına gizlenerek akan o küçük çay, oradaki yüzlerce çiçeği besleyen o çay ilgilendirmiyordu onları. "O çaya dikkat et, arazinin yüzeyini bozar... Onu da haritada işaretle." Ah! Mortil'in otların arasında kıvrılan bu yılanını unutmayacaktım hiç! Hiçbir şeye benzemezdi o: Zayıf şırıltısını ancak birkaç kurbaga duyabilirdi, ama tek gözü açık uyurdu o. Acil durum sığınağı olan bu cennette, otların arasında iki bin kilometre öteden beni gözlüyordu. İlk fırsatta beni bir alev topuna çevirecekti...

Şu küçük tepenin yamaçlarında kımıldamaksızın duran otuz dövüş koçu da saldırmaya hazır, beni bekliyordu: "Sen bu çayırı boş zannedersin, ama sonra güm! Bir bakmışsın işte o otuz koç

tekerlerinin altında yuvarlanıyor..” Ben de böylesine sinsi bir tehlikeye şaşkın bir gülüşle karşılık verdim.

Ve haritamın İspanyası lambanın ışığı altında bir peri masalı ülkesi gibi belirmeye başlamıştı. Sığınacak yerleri ve tuzakları çarpı işaretleriyle haritamda işaretledim. Şu çiftliği, otuz koçu ve çayı tek tek işaretledim. Coğrafyacıların göz ardı ettiği şu çoban kızı da yerli yerine koydum.

Guillaumet'den izin istedikten sonra o buz gibi kış gecesinde biraz yürüme ihtiyacı duydum. Paltomun yakasını kaldırdım ve yürüyen dalgın insanların arasında tutkulu bir genç olarak dolaştım bende. Bu tanımadığım insanların arasında yürürken içimde taşıdığım sırrımla gurur duyuyordum. Bu barbarlar benim farkımda bile değillerdi; ama onların tüm kaygılarını, tüm hareketlerini posta kolileriyle birlikte bana emanet edeceklerdi gün doğarken. Umutlarını benim ellerime bırakacaklardı. Böylece kabanıma sarılmış, bu insanların arasında onları koruyan adımlar atıyordum, ama onlar benim bu şefkatimden haberdar değillerdi.

Gece boyunca aldığım mesajları onlar almıyordu. Çünkü belki de şu anda toplanan, benim ilk uçuşumu zora sokacak olan kar fırtınası beni, benim bedenimi ilgilendiriyordu. Tek tek sönen yıldızları, gezintiye çıkmış bu insanlar nasıl bilebilirdi ki? Bu sırda tek başıyordum. Savaşa girmeden önce düşmanın konumunu haber almıştım...

Oysa beni bağlayan bu mesajları, Noel hediyelerinin parıldadığı aydınlık vitrinlerin yanında alıyordum. O gece dünyanın tüm nimetleri orada toplanmış gibiydi adeta ve ben fedakârlığın verdiği gurur sarhoşluğunun tadına varıyordum. Tehlikeler içindeki bir savaşçıydım ben: Festival akşamına özgü bu ışıldayan kristallerin, bu abajurların, kitapların ne önemi vardı benim için. Çoktan sisli

havaya bulanmıştım bile, gece uçuşu pilotu olmanın acı meyvesinden bir ısırık almıştım.

Beni uyandırdıklarında saat sabahın üçüydü. Panjurları bir çırpıda açtım, kentin üzerine yağmur yağdığını gördüm. Ağır ağır giyindim. Yarım saat sonra küçük bavulumun üzerine oturmuş, otobüsün gelip beni alacağı ıslak kaldırımında bekliyordum. Benden önce nice iş arkadaşım kendi kutsanma günlerinde böyle kalpleri sıkışarak bu bekleyişi yaşamışlardı. Sonunda bu eski zamanlardan kalma araç hurda gürültüleri çıkararak sokağın köşesinde göründü ve ben de diğer arkadaşlar gibi henüz uyanamamış bir gümrük memuruyla birkaç idarecinin arasına sıkışıp oturdum. Otobüs, insanın hayatını emen o resmî daireler gibi tozlu ve havasızdı. Her beş yüz metrede bir duruyor, bir kâtip daha, bir gümrükçü yahut bir müfettiş daha alıyordu. Çoktan uykuya dalmış olanlar yeni gelenlerin selamına anlaşılmaz homurtularla karşılık veriyor, yeni gelenler de ellerinden geldiğince bir yerlere sıkışıp uykuya dalıyorlardı. Toulouse'un eğri büğrü kaldırımlarında giden kederli bir yük arabasında gibiydik; memurların arasına karışan uçuş pilotu başta fark edilemiyordu... Fakat sokak lambaları birbirini takip ediyor, alana gittikçe yaklaşıyordu. Bu sallanan yaşlı otobüse içinden başkalaşmış insanların çıkacağı gri bir kozadan başka bir şey değildi.

Her bir arkadaş, böyle benzer bir sabahta savunmasız bir ast olarak müfettişin hırçınlığına maruz kalmış ve İspanya-Afrika postasının sorumlusunun doğuşunu, birazdan Hospitalet¹ ejderinin alevlerinin karşısına çıkacak o adamın doğuşunu içinde hissetmişti... Dört saat sonra onu yenip tüm gücünü toplayıp özgürce dönüş yolunu seçecek o adamı: Ya denizden dönecekti ya da doğrudan

---

1 İspanya'da bir şehir. (ç.n.)

Alcoy Dağları'nın üstüne gidip fırtınalarla, dağlarla ve okyanusla boğuşacaktı.

Her bir arkadaş, böyle benzer bir sabahta Toulouse'un karanlık bir kış göğünün altında, hiç tanımadığı bir ekibin şaşkınlığıyla kendi içinde bir muktedirin yükselişini hissetmişti. Beş saat sonra kuzeyin yağmurunu ve karını arkasında bırakacak, kışı boşa çıkaracak, motoru yavaşlatacak ve Alicante'nin parlak güneşi altında, günlük güneşlik bir yazın ortasında iniş geçecek o muktediri...

Yaşlı otobüs artık kayıplara karışmıştı, ama onun o çetin, o rahatsız hali hatıralarımda hâlâ canlı. Bizi mesleğimizin o sert keyiflerine hazırlayan gerekli bir semboldü o. Her şey onun içinde şaşırtıcı bir özensizliğe bürünürdü. Üç yıl sonra yine o otobüste konuşulan üç beş lafın arasında pilot Lécrivain'ın ölüm haberini aldığımı hatırlıyorum. Sisli bir günde ya da gecede sonsuz istirahate çekilen yüzlerce arkadaşımızda biriydi o da.

Sabahın üçüydü; karanlıkta görünmeyen müdürün müfettişe karşı yükselen sesini duyduğumuzda hâlâ aynı sessizlik hâkimdi:

“Lécrivain bu akşam Casablanca'ya iniş yapamadı.”

“Ya!” diye cevap verdi müfettiş. “Ya!”

Sonra rüyasını zorla bırakıp uyanmaya çalıştı ve gayretkeşliğini göstermek için ekledi:

“Ya! Öyle mi? Varamamış mı oraya? Geri mi dönmüş?”

Otobüsün arkalarından biri sadece, “Hayır,” diyebilirdi. Bu sözün devamını bekledik, ama tek kelime daha gelmedi. Saniyeler geçtikçe bu “hayır”ın ardından hiçbir kelimenin gelmeyeceği, bu “hayır”ın geri dönüşünün olmadığı ve Lécrivain'ın sadece Casablanca'ya değil, hiçbir yere inemeyeceği apaçık ortaya çıkıyordu.

O sabah orada ilk postamın şafağında, mesleğimin kutsal ayinine işte böyle katılıyordum ve pencereden sokak lambalarının yansıdığı ışıltılı şoseye bakarken kendime güvenimi yitirdiğimi hissediyordum. Su birikintilerinin üzerinde rüzgârın parmak izleri görülüyordu. “İlk posta uçuşum için... gerçekten de... ne kadar da şanssızım...” diye geçirdim içimden. Müfettişe baktım: “Hava kötü değil mi?” Müfettiş camdan bezgin bir bakış attı ve “Bu hiçbir şey ifade etmez,” diye homurdandı. Kendi kendime kötü havanın işaretinin ne olabileceğini sordum. Guillaumet, kıdemlilerin bize yüklediği tüm o uğursuz kehanetleri nöbet gecesi tek bir gülüşüyle silmişti, ama hatıralarımda yeniden canlanıyorlardı işte. “Uçuş rotasını her bir çakıl taşına kadar bilmeyen insan bir kar fırtınasına tutuldu mu yazık ona... Ya! Evet! Yazık ona!..” Onların saygınlıklarını koruması gerekirdi elbet, bu yüzden de yüzlerinde biraz can sıkıcı bir acımayla sanki bizim masumiyetimize acır gibi başlarını sallayarak bakarlardı bize.

Ve nihayetinde, bu otobüs kaçımızın son sığınağı olmuştu? Altmış, seksen? Yağmurlu bir sabahta hepsini aynı sessiz şoför götürmüştü. Şöyle bir etrafıma baktım: Karanlığın içinde nokta nokta ışıltılar görünüyordu, derin düşüncelerin işareti olan sigaralardı bunlar. İhtiyar çalışanların mütevazı düşünceleri... Kaçımız iş arkadaşlarını son yolculuğuna uğurlamak için çalışmıştı?

Alçak sesle konuşulan sırlar kulağıma çalınıyordu. Hastalıklar, para, ev bark kaygılarını açık ediyordu bu sırlar. Bu adamların kendilerini kapattığı hapishanenin donuk duvarlarını gösteriyordu. Ve birden kaderin gerçek yüzünü gördüm.

Yaşlı bürokrat, dostum, kimse kaçırılmaz seni buradan ve sen değilsin her şeyin sorumlusu. Duvarda delikler açarak ışığa koşan termitler gibi inşa ettin sen huzurunu. Burjuva hayatın güvenli suları, tekdüze hayatın ve taşra hayatını boğan törenler arasında

büzüşmüş, sıkışıp kalmışsın. Gösterişsiz kale duvarlarını rüzgârlara, med cezirlere ve yıldızlara karşı yükseltmişsin. Büyük sorunlar üzerine düşünmek istemiyorsun, insanlığın halini unutmak için yeterince uğraşmışsın zaten. Serseri bir gezegenin sakini değilsin, cevapsız sorular sormuyorsun kendine: Toulouse'un bir küçük burjuvasısın sen. Henüz vakit varken kimse tutup sarsmamış seni omuzlarından. Şimdi, şekillendirdiğin o balçık kurudu, katılaştı; içinde uykuya dalmış müzisyeni, şairi ve belki de başlarda içinde yaşattığın o gökbilimciyi kimse uyandıramayacak artık.

Sağanak yağmurlardan şikâyet etmiyorum artık. Bu mesleğin büyüü bana bir dünyayı açıyordu; iki saate varmadan kapkara ejderhalarla ve tepelerine mavi şimşeklerin ışıkları saçılan dağ yamaçlarıyla karşı karşıya geleceğim yahut gece karanlığında yıldızlarla yolumu bulacağım bir dünyayı gösteriyordu.

Mesleki vaftizimiz böyle geçip gidiyordu ve biz yolculuğa başlıyorduk. Bu yolculukların genellikle bir hikâyesi olmazdı. Usta dalgiçlar gibi kendi alanımıza sakince daldardık. Bugün bu alanın keşfedilmemiş yeri kalmamıştı. Ne pilot ne makinist ne de telsizci maceraya atılıyordu artık, bunun yerine bir laboratuvara kapanıyorlardı. Artık manzaradaki değişimlere değil ibrelerin kurallarına uyuyorlardı. Dışarıda dağlar karanlığın içine gömülmüştü, ama onlar artık dağ değildi. Yakınlıkları hesaplanması gereken görünmez güçlerdi bunlar. Telsizci lambanın ışığı altında bilgece şifreleri not eder, makinist haritada işaretlemeler yapar, pilotsa askerî hazırlıkların gizemi ve sessizliği içinde dağlar yoluna çıkınca, solunda kalsın istediği tepelerle karşılaşınca rotasını düzeltirdi.

Yerdeki nöbetçi telsizcilere gelince, onlar da arkadaşlarının dediklerini saniyesi saniyesine, kelimesi kelimesine not ederdi: “Gece yarısını kırk geçiyor. Rota 230. Uçakta her şey yolunda.”

Mürettebat böylece uçardı o gün. Hareket ettiklerini bile hissetmeden uçarlardı. Tüm işaret noktalarından öyle uzaktırlar ki gece denizin üzerinde uçuyorlarmış gibi olur. Ama motorlar, bu aydınlık odayı gürültüleriyle doldurur. Fakat zaman ilerler; kadranlarda, telsiz lambalarında, ibrelerde görünmez bir simya gerçekleşir. Her geçen saniye, o gizli mimikler, o fısıldanan sözcükler ve o itina, bir mucizeyi hazırlar. Ve zamanı gelince pilot alınını cama büyük bir güvenle dayayabilir. Hiç yoktan bir altın doğar: Havaalanının ışıkları parlar aşağıda.

Ama biz başka uçuşlar da biliriz: Öyle uçuşlar ki havaalanından iki saat uzaklıktayken tuhaf bir bakış açısıyla birdenbire Hint'ten daha uzaklarda olduğumuzu hissetmiş ve asla geri dönemeyeceğimizi düşünmüştür.

Mermoz, Güney Atlantik'i ilk kez bir deniz uçağıyla geçtiği zaman, güneş batmak üzereyken Pot-au-Noir bölgesine yaklaşmış. Tam önünde tornadonun kuyruğundan bir duvarın dakika dakika yükseldiğini görmüş ve ardından tüm bu fırtına hazırlıklarının üzerine gece çökmüş ve her şey gizlenmiş. Bir saat sonra bulutların altında süzülürken fantastik bir krallığa dalmış.

Deniz hortumları bir tapınağın simsiyah ayakları gibi toplanıp dümdüz yükseliyormuş. Uçlarında tapınağın koyu ve basık kubbesini taşıyorlarmış, ama kubbedeki çatlaklardan ışık huzmeleri süzülüyor ve dolunay sütunların arasından buz gibi denizin yüzeyine ışıklar saçıyormuş. Ve Mermoz bu terk edilmiş yıkıntıların arasından, aydınlık bir geçitten diğerine geçerek yoluna devam etmiş. Hiç şüphesiz denizin yükselişinin uğultularıyla dolu bu sütunların arasından geçerek ay ışığının çizdiği yollar boyunca dört saat giderek tapınağın çıkışına doğru ilerlemiş. Bu gösteri öyle eziciymiş ki Mermoz ancak Pot-au-Noir'ı geçince korkmadığını fark edebilmiş.

Gerçek dünyanın sınırlarını aştığımız böyle anlardan birini ben de hatırlıyorum: Bütün gece boyunca Sahra postasından aldığımız telsiz mesajları tamamen yanlıştı, telsiz operatörü Néri ve ben fena halde yanılmıştık. Sislerin arasındaki bir yarıktan suyun ısıltısını görür görmez yönümü kıyıya doğru çevirdim. Ama ne zaman açık denize saptığımızı bilmiyorduk.

Kıyıya ulaşabileceğimizden de emin değildik, çünkü yakıtımız buna yetmeyebilirdi. Ama kıyıya bir ulaştık mı istasyonu bulmamız gerekecekti. Ayın gizlenmeye başladığı saatlerdi. Açısız hareket bilgisi olmadan çoktan sağır olmuştuk ve gitgide körleşiyorduk. Kar yığınlarına benzeyen sisin içinde ay, sonunda sönen bir kor gibi kaybolmuştu. Üstümüzdeki gökyüzü bulutlarla kaplıydı ve bu bulutların ve sisin arasında, ışıktan ve tüm maddelerden arınmış bir dünyada yol alıyorduk.

Bize cevap gönderen istasyonlar kendimiz hakkında bilgi veriyordu: “Konum yok... Konum yok...” Çünkü sesimiz onlara her yerden gidiyordu ve bu hiçbir yer demektir.

Sonra birden, biz çoktan umudumuzu kesmişken ufukta, önümüzde sol tarafta parlak bir nokta belirdi. İçimizi coşkulu bir neşe kapladı. Néri bana doğru eğildi, şarkı söylüyordu! Bu bir istasyondan başkası olamazdı, ışık da onun işaret ışığından başka bir şey değildi. Çünkü Sahra geceleri büsbütün kapalı, kocaman ölü bir alan gibidir. Gelgelelim ki ışık biraz parladı ve sonra söndü. Meğer rotamızı, sisin ve bulutların arasından sadece birkaç dakikalığına saklandığı yerden çıkıp ufukta beliren bir yıldızla çevirmiştik.

Sonra başka ışıkların da belirdiğini gördük ve sönük bir umutla rotamızı tek tek her birine doğru çevirmeye başladık. Işık biraz uzun yanınca aynı hayati denemeyi tekrarlıyorduk: “Işığı gördük,” diyordu Néri, Cisneros istasyonuna. “Feneri söndürün, sonra tekrar üç kez yakıp söndürün.” Cisneros fenerini yakıp söndürü-

yordu, oysa bizim gözümüzü bile kırpmadan izlediğimiz ışık, o dürüst yıldız öylece duruyordu.

Tükenmeye yüz tutan yakıtımıza rağmen her seferinde bunun gerçek bir fener ışığı olduğunu, durağın ve yaşamın ışığı olduğunu sanıp o altın zokayı yutuyor ve ardından başka bir yıldıza geçiyorduk.

O andan sonra, kendimizi gezegenler arası bir uzayda, ulaşılamayan yüzlerce gezegenin arasında tek birini, kendi gezegenimizi, aşına olduğumuz manzarasıyla, dostane evleriyle ve şefkatimizle tanıyabileceğimiz gezegenimizi ararken kaybolmuş gibi hissettik.

Üzerinde sadece... O an gözümün önünde canlanan şeyi anlatayım size. Belki size çok çocukça gelecek, ama tehlikenin göbeğinde en insani sıkıntıları hissediyor insan; acıkmış ve susamışım. Cisneros'u bulursak, yakıtımızı bir doldurduk mu yolumuza devam edecek ve sabah serinliğinde Casablanca'ya inecektik. İş burada bitecekti! Néri ve ben beraber şehir merkezine inerdik. Şafak vakti küçük kafeler açılmış olurdu... Néri ve ben sonsuz bir güven içinde oturur, önümüzde sıcak kruvasanlarımız ve sütlü kahvelerimizle atlattığımız geceyi gülerek konuşurduk. Néri ve ben hayatın sunduğu bu sabah armağanını kabul ederdik. Yaşlı köylü bir kadın boyanmış bir resimle, sade bir madalyonla, bir respikle gider tanrısının yanına: Sesimizi duyurmak için bize de böyle yalın bir dil gereklidir. İşte benim için de yaşama sevinci, ilk yudumda duyulan o güzel kokuda; huzurlu otlakları, egzotik ekinleri ve hasatları bize taşıyan, tüm toprağı bize taşıyan süt, kahve ve buğday karışımında gizliydi. Bunca yıldızın arasında bizi şafak vakti o kahvaltının kokusuna götüreceğ olan sadece biriydi.

Fakat bu yaşayan dünyayla uçağımız arasına aşılmaz uzaklıklar girmişti. Dünyanın tüm zenginlikleri sanki bu yıldız kümesinde yolunu kaybetmiş bir toz zerresinde toplanmıştı. Bu toz zerresini

bulmaya çalışan müneccimimiz Néri sürekli yıldızlara yalvarıyordu. Birden omuzumu sertçe sarstı. Vururcasına uzattığı kâğıtta şunlar yazılıydı: “Her şey yoluna girecek. Harika bir haber aldım...” Bizi kurtaracak olan beş, altı kelimeyi yazmasını yüreğim ağzımda bekledim. Sonunda göklerden gelen hediye aldım.

Bu haber, önceki akşam çıktığımız Casablanca’dan geliyordu. Ama bize ulaşması gecikmişti. Tam da iki bin kilometre uzakta bulutların ve sisin arasında, denizin üstünde kaybolmuşken ulaşmıştı mesaj bize. Bu mesaj Casablanca’daki devlet temsilcisinden geliyordu. Şöyle yazıyordu: “Mösyö Saint-Exupery, sizin için Paris’te ceza verilmesini istemek zorundayım. Casablanca çıkışında hangara çok yakın uçmuşsunuz.” Hangarın çok yakınından geçtiğim doğrudu. Bu adamın işini öfkeyle yaptığı da doruydu. Bu ikaz bir havaalanı ofisinde yapılmış olsaydı utancımın kahrolurdum. Ama burada olmaması gereken bir yerde bize ulaştı. Bu seyrek yıldızlar, bu sis yatağı, denizin bu korkutucu tadı arasında okunmuştu. Kendimizin, postanın ve gemimizin kaderini ellerimizde tutuyorduk. Yaşamayı başarabilmek için oldukça zorlanıyorduk ve bu adam burada bize karşı o küçük kinini kusuyordu. Ama Néri ve ben öfkelenmenin aksine mutlak bir sevinç duyuyorduk. Burada patron bizdik, bunu keşfetmemizi sağlamıştı o. Bu onbaşı, omuzlarımızdan bizim yüzbaşılığa geçtiğimizi anlamamış mıydı? Büyük Ayı ile Yay Burcu arasından ciddiyetle ilerlerken ve ayın bu hilesi tek derdimiz olmuşken bizi düşlerimizden uyandırıyor...

Bu adamın kendini gösterdiği o gezegenin en elzem görevi, tek görevi bize yıldızları hesap edebilmemiz için doğru rakamları sağlamaktı. Ama yanlış bilgi vermişlerdi. Artık gezegenin bir sürelğine sessizliğini korumaktan başka yapacağı bir şey yoktu. O sırada Néri, “Bu saçmalıklarla uğraşacaklarına onlar bizi bir yerlere indirselere daha iyi olurdu...” diye yazdı. “Onlar”, Néri için

parlementoları, senatoları, denizcileri, orduları ve imparatorlarıyla birlikte yerküredeki tüm insanları kapsıyordu. Bizimle uğraşmak niyetindeki bu adamın saçma mesajını tekrar okurken uçağımızı Merkür'e doğru çevirmiştik.

Tuhaf bir şans eseri kurtulduk: Öyle bir an geldi ki Cisneros'a ulaşma umudunu tamamen feda ederek doğrudan kıyıya döndüm. Yakıtım bitene kadar bu rotada gitmeye karar vermiştim. Böylelikle denize batma ihtimalini azaltmış oluyordum. Ne yazık ki fenerlerim göz yanılmasıyla Tanrı bilir nerelere kadar sürüklemişti beni. Ve yine ne yazık ki içine girmek zorunda kalacağımız kalın sis de gecenin kör karanlığında bir facia olmadan iniş yapmamız için pek şans vermeyecekti. Ama başka bir seçeneğim yoktu.

Durum öyle açıktı ki Néri bana bir mesaj uzatınca umutsuzca omuz silktim. Bu mesaj bir saat önce gelmiş olsaydı bizi kurtarabilirdi: "Cisneros yerimizi tespit etmeye lütfunda bulunmuş. Cisneros'un belirttiğine göre: İki yüz on altı, şüpheli..." Cisneros artık karanlığın içinde gömülü değildi, burada solumuzda bir yerde canlı kanlı çıkmıştı ortaya. Çıkmıştı ama ne kadar uzaktaydı? Néri ve ben aramızda kısa bir konuşma yaptık, hemfikirdik. Çok geçti. Karar vermiştik. Cisneros'a yönelmek, kıyıyı kaçırma riskimizi arttırdı. Ve Néri cevap verdi: "Bir saatlik yakıtımız kaldığı için doksan üçte yönümüzde devam ediyoruz."

Yine de istasyonlar bir bir uyanıyordu. Konuşmalarımıza Agadir'den, Casablanca'dan, Dakar'dan sesler karışıyordu. Her şehrin posta telsizi havaalanlarını alarma geçirmişti. Havaalanı şefleri elemanlarını alarma geçirmişti. Ve yavaş yavaş bir hasta yatağının etrafına toplanır gibi etrafımızda toplanmışlardı. Faydasız bir ilgiydi bu, ama yine de ilgiydi işte. Faydasız öğütlerdi hepsi, ama öyle şefkat doluydular ki!

Ve birden Toulouse çıkıverdi ortaya, aşağıda dört bin kilometre ötede kaybolan uçuşun merkezi Toulouse. Selam sabah etmeden araya girdi Toulouse: “Kullandığınız araç F değil mi... (Kayda geçmeyi unutmuştum.) –Evet. –Öyleyse iki saatlik yakıtınız daha var. O aracın yakıt tankı standart tanklardan değil. Cisneros’a yönelin.”

*

Bir mesleğin gerekleri dünyayı işte böyle dönüştürür ve zenginleştirir. Uçuş pilotunun eski görünümünde yeni anlamlar keşfedebilmesi için böyle gecelere bile ihtiyaç yoktur. Yolcuyu yoran o tekdüze görüntü mürettebat için bambaşka bir şeydir. Ufku kaplayan bu bulutlu kütle onun için bir dekor değildir: Onun kaslarını ilgilendirir, birtakım sorunlar getirir ona. O bunu çoktan hesaba katmış, ölçüp biçmiştir bile; gerçek bir dil bunu ona sımsıkı bağlamıştır. İşte bir zirve, henüz uzakta: Yaklaşınca hangi yüzünü gösterecek acaba? Ay ışığında elverişli bir işaret noktası olur. Fakat pilot körlemesine uçuyorsa rotada kalmak zordur ve nerede olduğundan emin olamazsa pilot, işte o zaman patlayıcı bir maddeye dönüşür zirve. Denize batmış, akıntıyla sürüklenen bir mayın nasıl tüm denizi mahvederse bu zirve de öyle tehlikeye atıyordu tüm geceyi.

Okyanus da böyle değişir işte. Sıradan yolcuların gözüne görünmez fırtına: Bu kadar yüksekte bakınca dalgalar hiç kabarmaz ve sis yığınları hiç hareket etmez gibi görünür. Yalnızca, damar damar görüntüleri ve yapraklarıyla soğuk yemiş büyük palmye dalları saçılmıştır her yere. Ama mürettebat bunu görünce buraya inişin yasak olduğunu anlar. Bu palmyeler onlar için büyük zehirli çiçekler gibidir.

Huzurlu bir uçuş bile olsa bir yerlerde uçan pilot için rotasının herhangi bir noktasında sıradan tek manzara bile görmez. Yerin